

Неугодніков А.А.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
декан факультету цивільної і господарської юстиції,
кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ З РОЗГЛЯДУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ЗАПИТІВ

Одним із найважливіших завдань на сьогодні є правове регулювання звернення громадян до органів юстиції так, як коло їх повноважень дуже широке та безпосередньо стосуються майнових і немайнових прав людини: формування та забезпечення реалізації державної правової політики, політики з питань банкрутства та використання електронного цифрового підпису, забезпечення реалізації політики у сфері архівної справи, виконання кримінальних покарань, захисту персональних даних, організації примусового виконання рішень судів, з питань державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, друкованих засобів масової інформації та інформаційних агентств як суб'єктів інформаційної діяльності, щодо адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Досліджуючи питання організації діяльності органів юстиції з розгляду звернень громадян варто розмежовувати порядок процедури розгляду їх різних видів. Проблема нормативного визначення видів звернень громадян була предметом обговорення таких вчених-адміністративістів, як В.П. Тимошук, І.І. Сіліч, Е.О. Олефіренко, В.М. Кудря, Л.А. Лазаренко та ін. Діючий Закон України «Про звернення громадян» недостатньо розмежовує процедури розгляду різних видів звернень, що зумовлено недоліками у визначенні понять (назв) окремих видів звернень громадян. Зокрема, ключовий термін «заява» визначається як «звернення громадян із проханням про сприяння реалізації закріплених Конституцією та чинним законодавством їх прав та інтересів або повідомлення про порушення чинного законодавства чи недоліки в діяльності підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, народних депутатів України, депутатів місцевих рад, посадових осіб, а також висловлення думки щодо поліпшення їх діяльності»: а термін «клопотання» – як «письмове звернення з проханням про визнання за особою певного статусу прав чи свобод тощо».

Таким чином, визначення терміна «заява» фактично не відображає основного завдання даного виду звернень – звернення з проханням (вимогою) щодо створення умов (юридичного оформлення) для реалізації особою свого суб'єктивного права.

Розвиток законодавства у сфері регулювання інформації, зокрема, від органів юстиції, використовується термін «запит». Нажаль, у базовому законі про звернення громадян немає його термінологічного тлумачення. Що ж стосується до теоретичної конструкції, під запитом пропонується розуміти звернення громадян до органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових і службових осіб цих органів щодо роз'яснення законодавства (Каменська Н.П., Деякі проблеми законодавчого регулювання щодо розгляду органами державної податкової служби звернень громадян – платників податків // Сучасні проблеми юридичної науки та практики Х., 2007. – С. 325-328). В той же час,

таке визначення є невинуватено пов'язується лише з необхідністю отримання певних роз'яснень положень законодавства. Так, ст. 32 Закону України «Про інформацію» регламентує поняття інформаційних запитів щодо доступу до офіційних документів, а також щодо надання письмової або усної інформації. У Законі України «Про захист персональних даних» йдеться про запит щодо доступу до персональних даних. Можна вважати, що запитом є різновид заяви, але його особливість полягає у тому, що цей вид звернення більшою мірою пов'язаний з необхідністю отримання конкретної інформації, яку законодавець визначив як документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому середовищі (ст. 1 Закону України «Про інформацію»).

Правове регулювання звернень з інформаційними запитами до органів юстиції деталізоване у Законі України «Про доступ до публічної інформації» та у низці Наказів Міністерства юстиції України, прийнятих у 2011 році.

Предмет інформаційного запиту до органів юстиції є обмеженим, і не може торкатися внутрішньоорганізаційних питань органів юстиції та інформації з обмеженим доступом. В той же час, зважаючи на положення Закону України «Про доступ до публічної інформації», не можна підтримати позицію Міністерства юстиції, згідно з якою Наказом Міністерства юстиції затверджується перелік видів публічної інформації, розпорядником якої є Міністерство юстиції України. Це має бути будь-яка інформація, що входить до предмета відання органів юстиції, щодо якої законодавством не визначено спеціального режиму публічного доступу.

Інформаційний запит як різновид звернень громадян у формі заяв, передбачає врахування його особливостей при правовому регулюванні порядку розгляду. Передусім, слід звернути увагу, що розгляд органами юстиції інформаційних запитів є різновидом заявної адміністративної процедури і має відповідати загальним вимогам щодо здійснення процедур такого роду. Ознаками процедури щодо інформаційних запитів до органів юстиції варто визначити: а) лідируючим суб'єктом є установи та органи юстиції, які володіють необхідною інформацією; б) недотримання вимог, що висуваються до письмової форми запиту; в) наявність спеціальних нормативно-правових актів; г) чітко встановлені строки здійснення процедурних дій уповноваженим органом (зокрема, 5-денний строк для розгляду запита); д) персональна відповідальність посадової особи, яка уповноважена розглядати запит; е) передбачає можливість подання звернення через представника.

Напрямами подальшого вдосконалення правового регулювання діяльності органів юстиції щодо розгляду інформаційних запитів є систематизація й впорядкування положень наказів Міністерства юстиції України, які містять окремі дублювання та використання єдиної термінології видів і форм звернень.